

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากร ทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

ยานยนต์ สราญรมย์*
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทะเล ประเด็นปัญหาเนื่องจากไม่มีหน่วยงานกลางที่จะมาควบคุมและดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล ปัญหาการออกกฎที่กระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชน เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล ที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน การบริหารจัดการ การอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีความซ้ำซ้อนกัน ขาดการบูรณาการในการดำเนินการตามภารกิจและหน้าที่ จึงทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และการออกกฎ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล เป็นการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการ ทำประมงทางทะเล ฝ่ายบริหารได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมจำนวนเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน พ.ศ. 2539 ซึ่งกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พิจารณาค่าขออาชญาบัตรเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุนเฉพาะผู้ที่เคยได้รับอนุญาตให้ทำการประมงด้วยเครื่องมือดังกล่าวในปีที่ผ่านมา เท่านั้น การออกระเบียบดังกล่าวมิได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงเป็นการออกกฎที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล และเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชน ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ให้มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และ

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการอนุรักษ์หรือจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงเห็นควรนำเรื่องการจัดตั้งหน่วยงานกลางของประเทศ มาเลเซียและประเทศออสเตรเลีย ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล มาปรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย ควรยกเลิกระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมจำนวนเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน พ.ศ. 2539 เห็นควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประมงโดยให้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารในการออกกฎที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญและไม่ขัดกับทฤษฎีการออกกฎ และควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประมงให้มีบทบัญญัติรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1. บทนำ

ผู้เขียนได้พบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล ดังนี้

1.1 ปัญหาทางกฎหมายของการขาดหน่วยงานกลางที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล ปัจจุบันการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเข้ามาบริหารจัดการ เช่น กรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมเจ้าท่า และกองทัพเรือ เป็นต้น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ขาดความเป็นเอกภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และกฎหมายยังไม่ครอบคลุมสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์จริง ขาดการจัดทำนโยบายและแผนการใช้และดูแลผลประโยชน์ทางทะเลในภาพรวม

1.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกกฎเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลของประเทศไทย โดยเฉพาะกรณีที่ชาวประมงซึ่งทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลาก อวนรุนที่เคยได้รับอนุญาตให้ทำการประมงด้วยเครื่องมือประเภทนี้มาก่อนแล้ว เมื่อครบกำหนดใบอนุญาตแล้วจะทำการต่อใบอนุญาตในปีถัดไปนั้น มีเงื่อนไขว่าให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงพิจารณาคำขออนุญาตเฉพาะผู้ที่เคยได้รับอนุญาตให้ทำการประมงในปีการประมงที่แล้วเท่านั้น แต่ถ้าผู้ขออนุญาตยังไม่เคยได้รับอนุญาตให้ทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลาก อวนรุนมาก่อน พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงจะปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตดังกล่าวให้การปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตดังกล่าวถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งกำหนดไว้ว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะใช้และได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพของประชาชน

1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชน มาตรา 66 บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน แต่พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 ยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งให้สิทธิชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เมื่อทรัพยากรประมงทางทะเลเป็นทรัพยากรส่วนรวม ประชาชนทุกคนในฐานะเจ้าของจะต้องมีส่วนร่วมในการปกป้อง หวงแหน บริหารจัดการและดูแลรักษาเพื่อให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบทอดไปยังลูกหลานตลอดไป

2. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ การใช้อำนาจทางปกครอง การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

2.1 แนวคิดพื้นฐานเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

สำหรับประเทศที่มีการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยภายใต้ระบบนิติรัฐและระบบนิติธรรมนั้นจะมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นถือได้ว่าเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ทรงสิทธิหรือของประชาชนในรัฐที่ดีและมีประสิทธิภาพอย่างมาก

สิทธิ (right) โดยทั่วไปแล้วหมายถึงอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการใดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินของตนหรือบุคคลอื่นหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้หรือประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้และที่เป็นนามธรรม ดังนั้นหากอำนาจดังกล่าวของบุคคลที่กฎหมายได้รับรองและคุ้มครองให้ถูกระทบทำให้เสื่อมค่าหรือเสียไปแล้ว กฎหมายก็จะคุ้มครองบังคับให้ผู้กระทำให้สิทธิดังกล่าวของบุคคลอื่นต้องชดใช้ โดยกฎหมายอาจกำหนดให้มีการชดใช้ด้วยจำนวนเงินหรือต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ คือรัฐธรรมนูญ หากว่ารัฐธรรมนูญได้คุ้มครองและรับรองสิทธิใด ๆ ไว้แล้วก็จะก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐหรือ

หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเคารพลีตินั้น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้และหมายความรวมถึงการก่อให้เกิดหน้าที่แก่ประชาชนที่จะต้องเคารพลีติซึ่งกันและกันด้วย

หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันอย่างยิ่งกับลีติในเสรีภาพของบุคคลและลีติในความเสมอภาค เพราะว่าลีติทั้งสองประการนี้เป็นพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ในรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงต้องเคารพขอบเขตและเสรีภาพของปัจเจกชน การที่รัฐจะแทรกแซงในลีติและเสรีภาพจะพึงทำได้เมื่อปรากฏว่ามีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้ และต้องเป็นกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยแล้วเท่านั้น

หลักการคุ้มครองลีติและเสรีภาพถือเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐ ทั้งนี้ เพราะถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกระทำของรัฐทั้งหลายจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เพราะมนุษย์เป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ มนุษย์มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ การดำรงอยู่ของรัฐย่อมดำรงอยู่เพื่อมนุษย์ มิใช่มนุษย์ดำรงอยู่เพื่อรัฐ ด้วยเหตุนี้ลีติและเสรีภาพจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยึดถือระบบนิติรัฐ

ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในรูปแบบรัฐสภา หรือระบบประธานาธิบดี รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายขั้นพื้นฐานของรัฐที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีหลักการที่สำคัญบัญญัติไว้ คือ หลักประกันลีติและเสรีภาพของประชาชน เพื่อมิให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจในการลิดรอนลีติและเสรีภาพของประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจปกครอง หากแต่การคุ้มครองลีติและเสรีภาพของปัจเจกชนก็ต้องพิจารณาในเรื่องของการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะประกอบด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองจึงมีความชอบธรรมในการออกกฎหมาย เพื่อจำกัดลีติและเสรีภาพประชาชนเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นการกระทบต่อสาระของลีติและเสรีภาพนั้น ๆ ก็เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงของรัฐ และเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและประชาชน

2.2 แนวคิดพื้นฐานเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีที่มาจากรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง กล่าวคือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เน้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จึงหมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและส่งเสริมธรรมาภิบาลตลอดจนการบริหารงาน หากมีการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็

จะทำให้มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและให้ผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟัง อีกทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับนิติบุคคลมหาชน

โดยทั่วไปการจัดทำบริการสาธารณะทั้งปวงย่อมมีนิติบุคคลในกฎหมายมหาชนเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงาน เว้นแต่บริการสาธารณะที่ให้เอกชนรับไปทำแทนฝ่ายปกครอง

หลักว่าด้วยนิติบุคคลนั้นย่อมมีอยู่ทั้งในกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชน เพราะฉะนั้นจึงอาจจำแนกนิติบุคคลออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง นิติบุคคลในกฎหมายมหาชน ซึ่งได้แก่ นิติบุคคลที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายมหาชน ซึ่งตามกฎหมายไทยก็คือ กระทรวง ทบวง กรม และทบวงการเมืองอื่น ๆ ในราชการบริหารส่วนกลางจังหวัด องค์การต่าง ๆ แห่งราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และองค์การของรัฐบาล ตลอดจนวัดในพระพุทธศาสนา

ประเภทที่สอง นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน ซึ่งได้แก่ นิติบุคคลที่อยู่ใต้บังคับกฎหมายเอกชน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็มีห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิที่ได้จดทะเบียนแล้ว นิติบุคคลในกฎหมายเอกชนอาจได้รับมอบหมายให้จัดทำบริการสาธารณะได้ แต่ไม่มีอำนาจพิเศษในทางปกครองเหมือนกับทบวงการเมือง ซึ่งเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน

2.4 หลักการเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง

กฎหมายเป็นเครื่องมือของฝ่ายปกครองที่ใช้ในการปฏิบัติราชการ ดำเนินการตามกฎหมาย นโยบาย และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎจะสร้างรายละเอียดที่กฎหมายให้อำนาจไปบังคับใช้ เพื่อให้กิจกรรมและนโยบายของฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารสัมฤทธิ์ผล

ขอบเขตของการเป็นกฎหมาย ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ

2.4.1 กฎที่เป็นบทบัญญัติที่ออกโดยฝ่ายบริหาร ตามหลักทั่วไปจะมีบทกำหนดโทษหรือเรียกเก็บภาษีไม่ได้ เพราะการออกบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพ ย่อมต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติเสียก่อน แต่กฎที่ออกโดยฝ่ายบริหารนั้น สามารถออกได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติเสียก่อน

2.4.2 กฎที่เป็นบทบัญญัติที่ออกมาเพื่อกำหนดรายละเอียดตามพระราชบัญญัติ อันเป็นกฎหมายแม่บท จะมีข้อความขัดแย้งหรือมีเนื้อหาเกินกว่าที่พระราชบัญญัติให้อำนาจไม่ได้ เพราะกฎที่ออกมาโดยฝ่ายบริหารเป็นเพียงกฎหมายที่ออกมาเพื่อความสะดวกในการใช้พระราชบัญญัติเท่านั้น

2.4.3 กฎเป็นบทบัญญัติที่ออกโดยฝ่ายบริหาร จะต้องอ้างอิงกฎหมายแม่บทเสมอทุกกรณีหรือกฎที่ออกมาบังคับใช้จากฝ่ายบริหารทุกเรื่องจะต้องมีการอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่บทในการออกเสมอ เพราะในอดีตเคยมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการออกกฎเสมอ เพื่อมิให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจการออกบทกฎหมายที่ทับซ้อนกัน จึงไม่ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารที่จะออกกฎหมายที่มีฐานะเท่ากับพระราชบัญญัติ ด้วยเหตุดังกล่าวการออกกฎในปัจจุบัน กระทรวงที่ออกกฎจึงต้องระบุมাত্রาที่ให้อำนาจในการออกกฎไว้อย่างชัดเจนทุกครั้งว่ากระทรวงใช้อำนาจตามมาตราใดของกฎหมายแม่บทใดในการออกกฎมาบังคับใช้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลเป็นสิ่งที่รัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นภารกิจหรือหน้าที่ที่รัฐพึงต้องปฏิบัติเพื่อให้ทรัพยากรมีความสมบูรณ์ยั่งยืนตลอดไป

ทรัพยากรทางทะเลจัดได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่สร้างขึ้นใหม่ได้ ประเทศใดแม้ว่าจะมีความได้เปรียบทางลักษณะพื้นที่มีทรัพยากรทางทะเลมากมาย แต่ถ้าไม่รู้จักใช้ ไม่รู้จักรักษา ทรัพยากรย่อมเสื่อมโทรมจนไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ หรืออาจต้องอาศัยระยะเวลายาวนานกว่าทรัพยากรจะฟื้นตัว ตรงกันข้ามกับประเทศที่แม้ว่าทรัพยากรทางทะเลจะมีอยู่ค่อนข้างจำกัด แต่ถ้ารู้จักใช้ก็จะสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นได้ยาวนานและถาวร ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงต้องมีการจัดการทรัพยากรทางทะเลของตน เพื่อผลประโยชน์ขั้นสุดท้าย คือ ประโยชน์แก่ประชาชนในประเทศเป็นสำคัญ

การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นผลให้แหล่งทรัพยากรประมงคงความอุดมสมบูรณ์และให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการประมง รวมถึงการทำนุบำรุง ปรับปรุงและรักษาแหล่งทรัพยากรการประมง การพัฒนาเครื่องทำการประมง การทำการประมงและการนำทรัพยากรประมงมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างเต็มที่ และมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุดและถาวร

3. หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลของประเทศไทยและต่างประเทศ

3.1 หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลของประเทศไทย

การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล ที่ผ่านมารัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรแต่เพียงฝ่ายเดียว ผลจากการใช้อำนาจของรัฐดังกล่าว

ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการจัดสรร การใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จึงต้องปรับเปลี่ยนอำนาจให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพด้านสิ่งแวดล้อมไว้อย่างกว้างขวาง โดยบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในมาตรา 66 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และได้รับรองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในเรื่องดังกล่าว ไว้ในมาตรา 67 ซึ่งบัญญัติว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

ในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงของประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มีกรมประมงเป็นองค์กรของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการประมงทั้งระบบ ได้แก่ การศึกษา วิจัย ค้นคว้า และทำการทดลองเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การบำรุงพันธุ์สัตว์น้ำ การรวบรวมข้อมูลสถิติและความรู้เกี่ยวกับการประมง การอนุรักษ์ชลสมบัติ การพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำประมง ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ การสำรวจแหล่งทำประมง รวมทั้งการส่งเสริมและเผยแพร่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรประมง และรวมถึงการควบคุมกิจการประมงให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ

3.2 หลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลของต่างประเทศ

ประเทศญี่ปุ่น ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง โดยได้กำหนดเรื่องการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ไว้ในกฎหมายประมงและกฎหมายสหกรณ์ประมง มีกฎหมายประมง มาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำตั้งแต่ปี 1643 ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิเรียกว่า ยุคกฎหมายอุระ (Ura Law) ในยุคดังกล่าวนี้ มีการให้สิทธิทำการประมงแก่ชาวประมงที่เก็บเกี่ยวเฉพาะสาหร่ายทะเลหน้าหมู่บ้านตนเองเท่านั้น นอกจากนี้จะมีกรณีพิเศษที่ชาวประมงให้ความช่วยเหลือต่อขุนนางเชื้อสายนักรบ (Samurai lord) ซึ่งจะได้รับรางวัลเป็นกรณีพิเศษ สามารถทำการประมงนอกเหนือจากการเก็บสาหร่ายทะเลได้ สิทธิการทำประมงในยุคนี้ มีหน่วยงานที่อนุญาตคือ โอสุมิ ชุกิ (Osumi - tsuki) ซึ่งแปลว่าการให้สิทธิทำการประมง (Fishing right)

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ได้มีการออกกฎหมายมาสนับสนุนให้มีการจัดการประมงโดยชุมชนขึ้น เพื่อที่จะพัฒนาชาวประมงขนาดเล็กให้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น รัฐบาล

ฟิลิปปินส์ในสมัยประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มาร์กอส ได้จัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Philippine Environment Code, PRESIDENTIAL DECREE NO. 1152) ขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติเดียวกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดแนวทางในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและแนวทางในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมหรืออาศัยประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพมากที่สุดและอย่างยั่งยืน โดย Philippine Environment Code ได้กำหนดเงื่อนไขของการทำประมงและทรัพยากรทางน้ำไว้ใน Chapter I Fisheries and Aquatic Resources มาตราที่ 26 ว่าด้วยการบริหารจัดการนโยบายทางการประมงและทรัพยากรทางน้ำ โดยในมาตราดังกล่าวกำหนดให้ “รัฐบาลแห่งชาติผ่านกรมทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่จะต้องสร้างระบบการแสวงหาผลประโยชน์ทางการประมงและจากทรัพยากรทางน้ำที่มีเหตุผล ในดินแดนของฟิลิปปินส์และต้องส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่มีส่วนร่วมที่จะรักษาและหรือเพิ่มการผลิตที่เหมาะสมและต่อเนื่องเช่นเดียวกัน”

ประเทศมาเลเซีย ได้จัดตั้งสถาบันกลางเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในเชิงยุทธศาสตร์และประสานงานกับหน่วยงานทางทะเลทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ สถาบันทางทะเลแห่งชาติมาเลเซีย หรือ The Maritime Institute of Malaysia (MIMA) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1993 ตามพระราชบัญญัติบริษัท ค.ศ. 1965 มีการดำเนินงานในรูปของบริษัท จำกัด ซึ่งมีรัฐบาลเป็นประกัน และไม่มีทุนจดทะเบียน บริหารงานโดยคณะกรรมการบริหาร (Board of Director) เดิม รู้จักกันในนามของ Malaysian Institute of Maritime Affairs : MIMA เป็นสถาบันวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (a policy research institution) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลมาเลเซีย เพื่อดูแลประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของมาเลเซียและเพื่อคุ้มครองผลกระทบของภัยด้านต่าง ๆ ที่คุกคามต่อความมั่นคงทางทะเล ความปลอดภัยทางทะเล สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งยังเป็นหน่วยประสานงานสำหรับงานวิจัยของภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางทะเล (a national focal point for research in the maritime sectors) ซึ่งมีแนวทางการจัดการที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ทางทะเล ที่มีความท้าทายและมีผลกระทบต่อมาเลเซียทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก

ประเทศออสเตรเลีย มีสถาบันกลางที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและประสานงานกับประเทศต่าง ๆ มีการจัดตั้ง The Centre of Maritime Policy (CMP) ที่มหาวิทยาลัยวูลลองกอง วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง เพื่อจัดให้มีแนวทางการประสานงานที่มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นในด้านกิจการทางทะเลและการจัดการมหาสมุทรในมุมมองทางกฎหมายและนโยบาย ยุทธศาสตร์ โดยศูนย์ CMP เป็นหน่วยประสานงานกลางด้านสหวิทยาการ วางแนวทิศทางด้านนโยบาย (policy-oriented) การวิจัย การสอน และให้คำปรึกษาทั้งในประเทศและภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง

4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

4.1 ปัญหาทางกฎหมายของการขาดหน่วยงานกลางที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุม ดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล มีหลายหน่วยงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น กรมประมงใช้พระราชบัญญัติการประมง 2490 มุ่งเน้นการเพาะเลี้ยงและการจับสัตว์น้ำ กรมเจ้าท่า ดูแลการขุดลอกร่องน้ำ การก่อสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดูแลเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดูแลเกาะและท้องทะเลในส่วนที่ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ กรณีการสร้างท่าเทียบเรือเพื่อการท่องเที่ยว พบว่า ทะเลเดียวกันหลายหน่วยงานร่วมดูแลโดยมีกิจกรรมที่ขัดแย้งกัน เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลปัจจุบันไม่สามารถบริหารจัดการในภาพรวมให้เป็นเอกภาพได้ ขาดการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เพราะไม่มีหน่วยงานกลางโดยเฉพาะ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลในภาพรวมได้อย่างเบ็ดเสร็จ

4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกกฎเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีมาตรการเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลหลายประการ เพื่อควบคุมการทำการประมง โดยได้ออกระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมจำนวนเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน พ.ศ. 2539 ซึ่งกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาคำขออาชญาบัตรเครื่องมือทำการประมงอวนลากหรืออวนรุน เฉพาะผู้ที่เคยได้รับอนุญาตให้ทำการประมงด้วยเครื่องมืออวนลาก อวนรุนของแต่ละอำเภอหรือของแต่ละจังหวัดเท่านั้น ซึ่งผลของการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิเสธการขอรับอาชญาบัตรสำหรับผู้ซึ่งไม่เคยได้รับอาชญาบัตรสำหรับเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน ในปีการประมงครั้งที่ผ่านมา ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯ ฉบับดังกล่าวได้อ้างอิงฐานอำนาจในการออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ในการออก ทั้งนี้ หากพิจารณาตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการประมงฯ ทั้งฉบับ ก็ไม่ปรากฏมาตราใดที่ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการออกระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อควบคุมจำนวนเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน จึงเป็นการออกระเบียบที่เป็นการวางแนวทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติ ที่เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ลักษณะเช่นเดียวกับกฎ และเป็นการออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นการตรากฎที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การตรากฎของประเทศไทย ซึ่งการตรากฎต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายแม่บทคือ

พระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่ง ที่กำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการออกกฎ เพื่อกำหนดรายละเอียดและเนื้อหาในการที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ

4.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล

การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลของรัฐที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มิได้บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติประมงอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล และมีได้คำนึงถึงสิทธิของประชาชนหรือมีกระบวนการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างที่เหมาะสม ทั้งที่โครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง จึงเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่กฎหมายรับรองไว้ และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในบทบัญญัติที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสงวนบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ทำให้เกิดปัญหาที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตหรือมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตอยู่ของประชาชน ซึ่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล

5. ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลโดยรัฐที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรนำแนวคิด ทฤษฎีและหลักการจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเลของต่างประเทศ ตลอดจนกฎหมายฉบับอื่นมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ โดยเสนอแนวทางไว้ดังนี้

5.1 ประเทศไทยควรนำเรื่องการจัดตั้งหน่วยงานกลางของประเทศมาเลเซียและประเทศออสเตรเลีย ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล มาปรับใช้โดยควรมีการจัดตั้งหน่วยงานกลาง ให้มีอำนาจและหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทย เพื่อให้เกิดความเป็นระบบและเกิดความเป็นเอกภาพ ซึ่งหากประเทศไทยนำมาปรับใช้ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้

5.2 ควรยกเลิกระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมจำนวนเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน พ.ศ. 2539 และเห็นควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประมงโดยให้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารในการออกกฎที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญและไม่ขัดกับทฤษฎีการออกกฎ ทั้งนี้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยให้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารมีอำนาจในการออกกฎเพื่อควบคุมหรือกำหนดจำนวนเครื่องมือทำการประมง ประเภทเครื่องมืออวนลาก อวนรุน ที่อนุญาตให้ใช้ทำการประมงในทะเลไทย

5.3 ควรแก้ไข เพิ่มเติม พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยกำหนดให้มีถ้อยคำที่ชัดเจนในการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการทำประมงทางทะเล ดังต่อไปนี้

มาตรา “กรมประมงมีหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและการจัดการเกี่ยวกับการประมงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่”

นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการกำหนดให้พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มีคณะกรรมการประสานงานการประมงประจำท้องถิ่นตามแบบอย่างของประเทศญี่ปุ่น โดยควรมีถ้อยคำในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ดังต่อไปนี้

มาตรา “ให้มีคณะกรรมการประสานงานการประมงประจำท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

คณะกรรมการประสานงานการประมงประจำท้องถิ่นมีทั้งสิ้นจำนวน 16 คน โดยในจำนวนนี้ต้องเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องที่ 9 คน

คณะกรรมการประสานงานการประมงประจำท้องถิ่นมีหน้าที่กำหนดแผนการบริหารจัดการทรัพยากรประมงของจังหวัด”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กังวาลย์ จันทรโชติ. (2541). *การจัดการประมงโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ประยูร กาญจนดุล. (2549). *คำบรรยายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต บุญสิทธิ์และคณะ.(2552). *ทิศทางใหม่ของการจัดการประมง.กรุงเทพฯ: กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์*
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2547) *การเมืองและการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย หมวด ประชาสังคมกับการปกครองท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2545). *รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสาร

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553).*แผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทย*.

กฎหมายไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมจำนวนเครื่องมือทำการประมงอวนลาก อวนรุน พ.ศ. 2539

ภาษาต่างประเทศ

LAWS

The Constitution of the Republic of the Philippines.

The Fisheries Law of Malaysia.

The Fisheries Cooperative Association Law of Japan.

The Philippine Fisheries Code of 1998.